

Przeglądy i komentarze

IX ZJAZD NIEMIECKIEJ SOCJALISTYCZNEJ PARTII JEDNOŚCI

Dnia 22 maja 1976 r. zakończył swe prace trwający od 18 maja IX Zjazd *SED*. W berlińskim Pałacu Republiki dokonano podsumowania dotychczasowego dorobku i uchwalono dokumenty zjazdu, określające kierunki i metody dalszej budowy rozwiniętego społeczeństwa socjalistycznego w NRD.

„Gdyby najkrócej zdefiniować istotę programu sformułowanego w referacie I sekretarza *KC SED* — pisała o zjeździe 'Trybuna Ludu' — trzeba by użyć słowa: kontynuacja. Kontynuacja strategii rozwoju społeczno-gospodarczego i koncepcji polityki socjalnej, kontynuacja troski o młode pokolenie i jego postawę, kontynuacja konstruktywnej polityki międzynarodowej, sprzęgniętej z inicjatywami wspólnoty socjalistycznej”¹.

Od poprzedniego zjazdu w 1971 r. osiągnięto w NRD duże postępy w budowie rozwiniętego społeczeństwa socjalistycznego. Zapewniono jedność polityki gospodarczej i socjalnej, kierując się interesem wszystkim obywateli². Zmieniła się gruntownie pozycja tego państwa w świecie: NRD osiągnęła powszechne uznanie prawnomiędzynarodowe i stała się członkiem ONZ.

W okresie między zjazdami Niemiecka Republika Demokratyczna zacieśniła swe stosunki z państwami wspólnoty socjalistycznej (otwarcie granic z Polską i Czechosłowacją), co ułatwiło znacznie wzajemne kontakty społeczne³.

Wokół IX Zjazdu *SED* zarówno w okresie poprzedzającym, jak i w czasie trwania obrad wytworzyła się atmosfera żywego zainteresowania ze strony całego społeczeństwa. Po opublikowaniu projektu nowego programu *SED* na początku 1976 r. na łamach wszystkich organów prasowych NRD rozpoczęła się dyskusja nad przyszłym kształtem kraju. W dyskusji tej dominowały cztery problemy: znaczenie ścisłej więzi NRD z krajami socjalistycznymi, rola NRD w procesie umacniania pokoju w Europie, zwiększenie tempa rozwoju społeczno-gospodarczego kraju w ostatnich latach oraz trwała i systematyczna poprawa warunków życia narodu, jako wynik pomyślnej sytuacji gospodarczej kraju⁴.

Ogólnonarodowa dyskusja poprzedzająca zjazd objęła wszystkie warstwy społeczne; przyłączył się do niej także świat kulturalny. Świadczą o tym wymownie następujące dane statystyczne, jakie zamieścił tygodnik kulturalny „Sonntag” na kilka dni przed rozpoczęciem IX Zjazdu *SED*: „[...] w roku 1975 Niemiecki Zwią-

¹ „Trybuna Ludu” z 20 V 1976, s. 3.

² „Aussenpolitische Korrespondenz” z 20 V 1976, s. 154.

³ Tamże.

⁴ Tamże.

zek Kultury [*Deutscher Kulturbund*] zorganizował 12 533 rozmowy i dyskusje z 295 772 uczestnikami, 11 980 odczytów, 5 296 imprez artystycznych, 2 090 wystaw, 6 251 wycieczek, 30 076 imprez 'Wspólnot Roboczych' [*Arbeitsgemeinschaften*] i 'Kół Przyjaciół' [*Freundeskreise*], jak również 2 763 imprezy towarzyskie [...]”⁵.

Na łamach prasy NRD mnożyły się korespondencje informujące o podjętych zobowiązaniach przedzjazdowych⁶, imprezach urządzanych pod hasłem IX Zjazdu *SED*⁷, jak również wypowiedzi działaczy społecznych i ludzi pracy na temat treści przyszłego programu partii⁸. W wypowiedziach i dyskusjach dominowała problematyka miejsca człowieka pracy w społeczności socjalistycznej oraz odpowiedzialności społecznej każdego obywatela⁹. Wszystkie głosy w dyskusji i poszczególne wypowiedzi łączył naczelnny problem, jak żyć w rozwiniętym społeczeństwie socjalistycznym i jakie są możliwości tworzenia zasadniczych przesłanek do stopniowego przechodzenia do komunizmu¹⁰.

Na IX Zjeździe Niemieckiej Socjalistycznej Partii Jedności podsumowano osiągnięcia poprzedniej pięcioletki (1971 - 1976). W okresie tym dochód narodowy wzrastał przeciętnie o 5,4 procent rocznie, produkcja przemysłowa zwiększyła się o 37 procent. Przyrost produkcji w gospodarce niemal w całości osiągnięto w wyniku wzrostu wydajności pracy (w przemyśle — w 85 procentach)¹¹. W swym referacie sprawozdawczym I sekretarz KC *SED* Erich Honecker stwierdził:

„[...] wyprodukowany w roku 1975 dochód narodowy był o 30,1 procent wyższy niż w roku 1970. [...] Jeśli chodzi o produkcję towarów przemysłowych, plan 5-letni został przekroczony o 14,5 mld marek. Wartość tej produkcji wynosząca 172 mld marek w roku 1970 wzrosła do 235,4 mld marek w roku 1975. Nakłady inwestycyjne wynosiły w ubiegłym pięcioleciu 183 mld marek, tj. o jedną trzecią więcej niż w poprzedniej pięcioletce”¹².

Zamiast przewidzianych w planie pięcioletnim 500 tys. mieszkań, oddano do użytku 609 tys. mieszkań. Zgodnie z uchwałami VIII Zjazdu *SED*, dwie trzecie wszystkich nowych mieszkań przydzielono rodzinom robotniczym. Około 11 procent mieszkań otrzymały rodziny wielodzietne. Opłaty mieszkaniowe pozostały niskie i stabilne¹³.

W latach 1971 - 1975 wzrosły również obroty w handlu detalicznym, osiągając w r. 1975 sumę 82 mld marek, podczas gdy w r. 1970 wynosiły one 64,1 mld marek¹⁴. W tym samym czasie ceny produktów żywnościowych oraz usług dla ludności pozostały bez zmian. Najniższe płace i niskie dochody zostały podniesione¹⁵.

Okres między VIII a IX Zjazdem Niemieckiej Socjalistycznej Partii Jedności, nazwany przez I sekretarza KC *SED* Ericha Honeckera „okresem największych sukcesów w dziejach NRD”¹⁶, potwierdził słuszność założeń polityki partii. Zdobyte

⁵ „Sonntag” z 16 V 1976, s. 2.

⁶ „Neues Deutschland” z 15/16 V 1976, s. 2.

⁷ „Sonntag” z 16 V 1976 oraz z 23 V 1976.

⁸ Tamże.

⁹ Tamże.

¹⁰ „Berliner Zeitung” z 11 V 1976, s. 1.

¹¹ „Trybuna Ludu” z 19 V 1976.

¹² „Aussenpolitische Korrespondenz” z 20 V 1976, s. 157.

¹³ Tamże.

¹⁴ Tamże.

¹⁵ Tamże.

¹⁶ „Neues Deutschland” z 19 V 1976, s. 3.

w tym czasie nowe doświadczenia potraktowane zostały jako punkt wyjścia dla opracowania programu rozwoju NRD w latach 1976 - 1980.

Jak stwierdził w swym referacie sprawozdawczym E. Honecker, w okresie bieżącej pięciolatki (1976 - 1980) dochód narodowy wzrośnie o 27 - 30 procent, produkcja przemysłowa o 34 - 36 procent, a nakłady na dalszy rozwój nauki i techniki stanowiąc będą 4,2 procent dochodu narodowego¹⁷.

Głównym zadaniem *SED* jest nadal podnoszenie poziomu materialnego i kulturalnego życia społeczeństwa w oparciu o wysokie tempo rozwoju gospodarki narodowej. Decydującym czynnikiem wzrostu gospodarczego NRD pozostaje intensyfikacja produkcji. Jest ona, jak powiedział E. Honecker, naczelnym zadaniem polityczno-gospodarczym kraju¹⁸.

We wszystkich zamierzeniach *SED* i rządu Niemieckiej Republiki Demokratycznej chodzi o cel najważniejszy, o dobro człowieka, o zagwarantowanie jego potrzeb i podstawowych interesów. Myśl ta przewijała się we wszystkich wystąpieniach na forum zjazdowym¹⁹.

Osiągnięcia NRD w minionej pięciolatce (1971 - 1975) zarówno na polu gospodarki, jak i spraw socjalnych, przyczyniły się do wzrostu społecznego zaufania do polityki *SED*, do zwiększenia autorytetu partii w społeczeństwie. Świadczy o tym wymownie m. in. statystyka partyjna. Partia licząca obecnie ponad 2 mln członków i kandydatów zrzeszonych w blisko 75 tys. podstawowych organizacji partyjnych, wzrosła liczebnie od VIII Zjazdu *SED* o prawie 134 tys. członków. Ponad 56 procent składu partii (członkowie i kandydaci) stanowią obecnie robotnicy, a blisko 75 procent członków *SED* jest pochodzenia robotniczego; 5,2 procent — to chłopci-spółdzielcy, 20 procent — inteligencja; 31,3 procent członków partii stanowią kobiety²⁰. Od poprzedniego zjazdu znacznie odmłodziły się szeregi partii. Znajduje się w nich obecnie 12,2 procent członków w wieku do 25 lat. W 1971 r. wskaźnik ten był mniejszy — wynosił 9,1 procent²¹.

W oparciu o zdobycze już osiągnięte, IX Zjazd *SED* wytyczył zadania na przyszłość, a wielka narodowa dyskusja wokół tego zjazdowego znalazła wyraz w nowym programie Partii Jedności.

„Celem naszej partii — pisała 'Berliner Zeitung' — jest w dalszym ciągu kształtowanie rozwiniętego społeczeństwa socjalistycznego i stworzenie w ten sposób podstawowych przesłanek przejścia do komunizmu...”²²

W dziedzinie polityki zagranicznej IX Zjazd *SED* uchwalił umacnianie sojuszu ze Związkiem Radzieckim i innymi państwami wspólnoty socjalistycznej, solidarność ze wszystkimi narodami walczącymi o swą niepodległość i wyzwolenie, działanie na rzecz umocnienia pokoju w Europie i na świecie oraz uzupełnienie odprężenia politycznego, odprężeniem militarnym²³.

Podstawę polityki socjalnej *SED* będzie w najbliższych latach stanowić program budownictwa mieszkaniowego, zmierzający do rozwiązania kwestii mieszkaniowej, jako problemu społecznego do 1990 r.²⁴

¹⁷ Tamże.

¹⁸ Tamże.

¹⁹ „Aussenpolitische Korrespondenz” z 20 V 1976.

²⁰ „Neues Deutschland” z 19 V 1976.

²¹ „Trybuna Ludu” z 19 V 1976.

²² „Berliner Zeitung” z 11 V 1976, s. 1.

²³ Tamże.

²⁴ Tamże.

W latach 1976 - 1980 przewiduje się dalszy wzrost potencjału gospodarczego. Dotyczy to zarówno produkcji, jak i wydajności pracy. „Stały rozwój gospodarczy, stwierdza 'Berliner Zeitung', przyczyni się do stopniowej poprawy poziomu życia wszystkich ludzi pracy”²⁵. Podniesienie wydajności pracy i wzrost gospodarczy ma umożliwić partii podjęcie decyzji o podniesieniu rent²⁶.

W zależności od tempa rozwoju wydajności pracy — mówi nowy program *SED* — partia będzie dążyła do dalszego zróżnicowania długości urlopów wypoczynkowych oraz do stopniowego wprowadzenia 40-godzinnego tygodnia pracy.

W dziedzinie polityki rolnej program postuluje systematyczne zwiększanie produkcji rolnej i przemysłu spożywczego²⁷.

Program *SED* opowiada się za dalszym rozwojem socjalistycznej integracji gospodarczej i handlu zagranicznego, za szeroką wymianą towarową NRD z ZSRR i innymi państwami RWPG, z pozostałymi krajami socjalistycznymi oraz krajami rozwijającymi się i rozwiniętymi krajami kapitalistycznymi²⁸.

Nowy program *SED* ujmuje także główne zadania stojące przed partią i społeczeństwem w dziedzinie oświaty i kultury. Dokument przyjmuje system dziesięcioklasowej ogólnokształcącej średniej szkoły politechnicznej za tron socjalistycznego nauczania.

„Polityka szkolna w NRD — powiedział na IX Zjeździe Erich Honecker — opiera się na podstawowych zasadach rewolucyjnego ruchu robotniczego, jak: partyjność w nauce, jedność wykształcenia i wychowania, powiązanie szkoły z życiem i nauczania z pracą produkcyjną”²⁹.

Nowy program *SED* precyzuje również zadania oraz rolę kultury i sztuki w rozwiniętym społeczeństwie socjalistycznym. Partia wypowiada się za ścisłym związkiem sztuki z życiem człowieka w socjalizmie. Sztuka ma być wyrazicielką nowych stosunków międzyludzkich, nowej jakości życia. Twórcy kultury socjalistycznej zyskują w zetknięciu z kulturą ludową i ze sztuką amatorską świeże impulsy³⁰. „Rośnie zapotrzebowanie na utwory literatury i sztuki socjalistycznej, które by utrwały walkę i wytrwałość człowieka w NRD, jego wierność dla idei socjalizmu i wiarę w przyszłość [...]” oraz wyższość życia w socjalizmie — stwierdził w swym referacie sprawozdawczym na IX. Zjazd *SED* E. Honecker³¹.

Program *SED* mówi też o ważnym wkładzie prasy, radia i telewizji Niemieckiej Republiki Demokratycznej w tworzenie orientacji polityczno-ideologicznej społeczeństwa: „[...] Przed wszystkimi środkami masowego przekazu stoi zadanie coraz skuteczniejszego stawiania czoła nowym wymogom w sferze polityki wewnętrznej i zagranicznej”³².

Partia przywiązuje dużą wagę do pielęgnowania i socjalistycznej adaptacji niemieckiej spuścizny kulturalnej. Socjalistyczna kultura narodowa NRD kultywuje i przyswaja sobie wszystkie humanistyczne i postępowe osiągnięcia kulturalne przeszłości³³.

²⁵ Tamże.

²⁶ Tamże.

²⁷ Tamże.

²⁸ „Trybuna Ludu” z 24 V 1976.

²⁹ „Neues Deutschland” z 19 V 1976, s. 10.

³⁰ Tamże, s. 11.

³¹ Tamże.

³² Tamże.

³³ „Trybuna Ludu” z 24 V 1976.

Program *SED* określa rozwijające się w NRD socjalistyczne państwo niemieckie jako wspólnotę klas i warstw, wolną od antagonistycznych sprzeczności. W NRD — stwierdza dokument — wzrasta socjalistyczna świadomość narodowa, w której organicznie łączą się z sobą: socjalistyczny patriotyzm i proletariacki internacjonalizm³⁴.

Zgodnie z programem, *SED* zmierzać będzie do rozwijania wszelkich form współpracy między bratnimi partiami³⁵. Partia opowiada się także za rozwojem stosunków między NRD a RFN na zasadach pokojowego współistnienia oraz równoprawnej współpracy, która obu stronom przyniesie jednakowe korzyści. *SED* uważa za konieczne dążenie do dalszej normalizacji stosunków między NRD a Berlinem Zachodnim.

Nowy program partii ma szczególne znaczenie.

„Uchwalenie programu — powiedział w swym referacie sprawozdawczym E.Honecker — stało się niezbędne, ponieważ NRD wkracza w nowy etap swego rozwoju społecznego. Chodzi o to, żeby w programie partii uwzględnić i wyrazić wielkie przemiany, zarówno w sytuacji wewnętrznej naszego kraju [NRD — przyp. T. U.], jak i w międzynarodowej pozycji NRD”³⁶.

Teresa Urbaniak

GOSPODARKA NIEMIECKIEJ REPUBLIKI DEMOKRATYCZNEJ W ROKU 1975

Podobnie jak w latach ubiegłych, Centralny Urząd Statystyczny NRD opublikował w styczniu 1976 r. komunikat o wykonaniu planu gospodarczego na rok 1975. We wstępie do komunikatu stwierdzono ogólnie, że gospodarka NRD odniosła w tym roku dalsze sukcesy, przy czym decydującą rolę odegrały dwa czynniki: postawa ludzi pracy, których wysiłek umożliwił wykonanie i przekroczenie planu gospodarczego, a z drugiej strony — ścisła przyjaźń i współpraca ze Związkiem Radzieckim, umocniona traktatem zawartym 7 października 1975 r. Dalsze pogłębienie stosunków wynikające z tego traktatu przyniosło „bogate owoce przy wykonywaniu planowych zadań w 1975 r.”.

Ogólny wskaźnikowy obraz wyników gospodarczych w roku sprawozdawczym przedstawia się następująco:

- dochód narodowy wzrósł o 6,6 mld marek do 141,6 mld marek; tj. o 5% (w roku poprzednim +6,3%),
- przemysłowa produkcja towarowa o 6,4% (+7,4%);
- wydajność pracy w przemyśle o 6,1% (+6,3%) przy czym zaznaczyć należy, że 90% wzrostu produkcji jest rezultatem zwiększonej wydajności pracy;
- inwestycje o 4% (+4%);
- produkcja budowlana — wzrost o 7,5% (+6,2%);
- państwowa produkcja przetworów zwierzęcych o 4,8%;
- w transporcie towarowym ilość przewiezionych dóbr wzrosła o 4,7%, w transporcie osobowym przewieziono 88 mln osób więcej niż w roku poprzednim;

³⁴ Tamże.

³⁵ „Neues Deutschland” z 19 V 1976.

³⁶ Tamże.